

voorbereid door: Joke Vermeulen, Lenie Tanis, Einar Sies

Inleiding

Wie je ook bent en waar je vandaan komt wees welkom hier. Deze woorden klinken aan het begin van elke Ekklesia-viering. Ze vormen ook het motto van Riace, een plaatsje in het uiterste zuiden van Italië, waarover we jullie vandaag willen vertellen.

Welkom dus, welkom in deze viering in het kader van de vredesweek 2015, met als thema 'Vrede verbindt'.

Stad van de toekomst

Een Italiaans dorpje op de helling van een berg, een paar honderd meter boven de zee. Smalle straatjes, felle zon, diepe schaduwen, veel huizen verlaten, bewoners trekken weg naar Noord Italië, naar grotere plaatsen met meer werkgelegenheid. Het inwonertal van het dorp loopt terug. Zo zijn er veel dorpen in Calabrië, het uiterste Zuiden van Italië, dorpjes zonder toekomst.

Riace was ook zo'n dorp. Tot op een nacht in 1998 een boot met zo'n 200 Koerdische vluchtelingen landde op het strand aan de voet van de berg. Die nacht bepaalde de toekomst van het dorp.

Want het dorp besloot de vluchtelingen gastvrij op te nemen. Een van de eersten die zich over hen ontfermden was onderwijzer Domenico Lucano. Met enkele anderen richtte hij de stichting "Città Futura" op, om de Koerden te helpen een nieuw leven op te bouwen.

Sindsdien beperkt de hulp zich allang niet meer tot alleen die Koerden. Steeds meer vluchtelingen komen naar Riace. Ze worden gehuisvest in de leegstaande huizen van weggetrokken dorpelingen, krijgen begeleiding en lessen Italiaans en er wordt werk voor hen gezocht. De meesten trekken na verloop van tijd verder Europa in, sommigen blijven. Het dorp van 1800 inwoners herbergt nu ruim 400 'mensen van overzee'.

Domenico Lucano is inmiddels burgemeester geworden, hij is vorig jaar aan zijn derde ambtstermijn begonnen. En hij blijft zich met zijn stichting Città Futura onvermoeibaar inzetten voor de vreemdelingen.

Città Futura betekent 'stad van de toekomst' en dat geeft precies aan wat Riace geworden is, een plek die vluchtelingen maar ook de oorspronkelijke bevolking een nieuwe toekomst biedt.

In de borduurwerkplaats zitten de Afghaanse Tahira en de Calabrese Caterina, gebogen over een pastoraal wandkleed. Tahira, half verborgen onder een losjes om het hoofd gewikkelde hoofddoek, borduurt een hert, Caterina een boom; beiden dragen een oranje schort met daarop hun naam geborduurd en het logo van Città Futura. 'Ze heeft het snel onder de knie gekregen,' zegt Caterina goedkeurend. Zelf had ze het ambacht ooit geleerd van de nonnen. Maar tot de komst van de vluchtelingen kon ze daar weinig mee, sowieso kon ze weinig in Riace. 'Ik had geen werk, maar anders dan veel dorpsgenoten wilde ik niet weg uit mijn dorp. Dankzij de "mensen van overzee" kan ik in mijn onderhoud voorzien.'

Tahira, zachte ogen in een verfijnd gezicht, vluchtte drie jaar geleden voor de taliban uit Afghanistan. 'Ik mocht niet meer werken, mocht eigenlijk niks meer en het ergste van alles: mijn dochter dreigde uitgehewelijkt te worden. We zijn per boot naar Sicilië gevlucht en hebben daarna een jaar in een groot opvangkamp in Crotona gezeten, tot ik in Riace terecht kon. Als politiek vluchteling heb ik een verblijfsvergunning voor vijf jaar gekregen, die daarna kan worden verlengd. Ik hoop en bid dat ik hier mag blijven. Ik heb werk, een huis en mijn dochter gaat naar school. Mijn man? Geen idee, daar heb ik niets meer van gehoord sinds mijn vlucht.'

Cosimina Ierino was onderwijzeres, maar raakte werkloos nadat de ene school na de andere in de streek de deuren moest sluiten. 'Ik gaf nog wat bijlessen', zegt ze, 'maar het was lastig om het hoofd boven water te houden. Toen de vluchtelingen kwamen, kon ik aan de slag als lerares Italiaans, nu ben ik coördinator van Città Futura.'

De school en de winkel van het dorp die door de ontvolking gesloten waren zijn weer geopend. En de straten van Riace zijn nog nooit zo schoon geweest, dankzij de buitenlanders.

'Welkom in Riace, dit is een gastvrij dorp' staat er op een groot bord aan de ingang van het dorp. Met daaronder de vlaggen van alle landen waar de vluchtelingen vandaan komen.

Vrede verbindt is het thema van de Vredesweek 2015, Riace is er een prachtig voorbeeld van.

Overweging

In mei van dit jaar hield Jan Gruiters, directeur van Pax, een toespraak voor actieve leden. Die toespraak is mij uit het hart gegrepen. Ik ga hem jullie, wat ingekort, vertellen¹.

Lange tijd leek het alsof er na de Tweede Wereldoorlog iets wezenlijks veranderd was, zegt Gruiters. Dat de internationale gemeenschap een les geleerd had. Dat wij samen een gemeenschappelijke droom hadden. Nooit meer Auschwitz. Nooit meer discriminatie en vervolging van minderheden. Nooit meer raciale politiek en nationalistische superioriteitswaan. En uiteindelijk ook....nooit meer oorlog.

Lange tijd leek het alsof er na de Tweede Wereldoorlog met vallen en opstaan een humanisering van de internationale rechtsorde op gang gekomen was. Dat we getuigen waren van een pijnlijk langzame maar niet te stuiten kanteling in de verhouding tussen machthebbers en burgers. Dat de primaire gerichtheid op de bescherming van de belangen van staten zou plaatsmaken voor een gerichtheid op de bescherming van burgers, aan wie staten hun bestaansrecht danken.

Maar in de verwarrende wereld van vandaag lijkt er geen plaats te zijn voor deze hoopvolle gedachten. Het lijkt wel of alles wat is opgebouwd weer wordt afgebroken. De wereld is op drift. Het mondiale landschap rondom Europa verkeert in een staat van verwarring en wanorde.

En zoals altijd proberen mensen geweld en wanorde te ontvluchten. Alleen al de oorlog in Syrië heeft geleid tot de grootste humanitaire ramp in onze tijd. Nu de zomer in aantocht is maken zich 200.000 mensen op voor een overtocht naar Europa. Hoeveel van deze vluchtelingen zullen op weg naar veiligheid en vrijheid verdrinken of in de vuurlinie terecht komen van militaire acties tegen mensensmokkelaars?

De aanslagen in Parijs en andere steden herinneren ons er aan hoe kwetsbaar onze open samenleving is. En intussen spelen populistten handig in op onze onzekerheid over de toekomst op een wijze die herinnert aan onze nachtmerries uit het verleden.

Het valt allemaal niet te ontkennen. En er valt niet aan te ontkomen. We leven en werken in een mondiaal landschap dat – wederom – in verwarring is. En dat raakt ons. We raken er zelf van in verwarring. Wat is nu nog het nut van ons vredeswerk?

Maar.... we kunnen ook op een andere manier naar dat mondiale landschap kijken. In onze geraaktheid, in onze verwarring ligt een inzicht besloten. Onze geraaktheid wijst op een relationele betrokkenheid bij mensen die ons in staat stelt op een andere wijze naar de wereld te kijken. Op een wijze die ruimte schept en ons kan bevrijden van een wereldbeeld dat ons machteloos, onverschillig en cynisch kan maken.

Zo'n andere manier van kijken begint met een positiebepaling. Een positie die bepaald wordt door het besef, door het geloof dat elk mens ten diepste verlangt naar waardig en vreedzaam samenleven.

1 De volledige tekst is te vinden op de link:

www.paxvoorvrede.nl/media/files/opening-pax-ambassadeursdag-2015-jan-gruiters.pdf

Dat is geen vanzelfsprekende maar een vooringenomen positiebepaling. Veel deskundigen en politici zullen het er niet mee eens zijn. Zij menen dat wij individualistische en calculerende burgers zijn die zich laten leiden door brood en spelen, door zelfzuchtige en economische belangen. Zij stellen dat de wereld enkel bepaald wordt door honger naar macht en rijkdom.

Maar dat wil er bij mij en veel andere mensen niet in. Mensen zijn sociale, relationele en met elkaar verbonden wezens die verlangen naar een menswaardig bestaan. En dat herkennen we bij elkaar. Juist daarom worden we geraakt door hen die lijden onder die wanorde in het mondiale landschap.

Met zo'n positiebepaling, die uitgaat van het verlangen en de verbondenheid van mensen, kunnen we op een andere manier, met een meer relationeel perspectief naar dat mondiale landschap kijken. Ik zeg niet dat je daarmee een volledig zicht hebt op de realiteit. Maar zo'n relationeel perspectief zorgt er wel voor dat we de dingen anders zien en dat we andere dingen zien.

Wat we anders kunnen zien is dat het mondiale landschap niet enkel bepaald wordt door de logica van het geweld, door de macht van staten en de wetmatigheid van de economie. De wanorde in de wereld is geen bewijs van de almacht van autoritaire staten en wetmatigheid van economische markten maar eerder van het tekortschieten daarvan. Steeds weer blijkt dat op beslissende momenten mensen het verschil maken door hun verlangen naar vrede en hun verbondenheid met elkaar en de wereld.

Wat we ook in de wanorde in de wereld kunnen zien is dat veel mensen zich niet langer willen neerleggen bij een onvrij, onveilig en onwaardig bestaan. Mensen willen hun eigen toekomst kunnen bepalen. We moeten de macht van regimes niet overschatten. En we moeten ook de veerkracht en vitaliteit van mensen en gemeenschappen niet onderschatten. Het verlangen van mensen naar een vreedzaam en menswaardig bestaan laat zich misschien wel even, maar niet voor altijd onderdrukken.

En wat we ook anders kunnen zien is dat we onvermijdelijk verbonden zijn met elkaar en met zoveel andere mensen. Wij kunnen ons niet verschansen in eigen huis of eigen groep. We kunnen ons niet terugtrekken achter Nederlandse dijken of in een Europees fort. Door de globalisering zijn we meer dan ooit met duizenden onzichtbare draden verbonden met andere plekken en andere mensen binnen het mondiale landschap. Er is geen muur, er is geen grens bestand tegen deze lotsverbondenheid en de betrokkenheid van mensen op elkaar.

Tot zover Gruiters.

Vrede verbindt, is het thema van de vredesweek.

Maar volgens mij is het eerder andersom, vrede ontstaat als en waar mensen zich met elkaar verbinden. Riace laat zien wat er kan gebeuren als mensen hun lot met elkaar verbinden.

De gebeurtenissen in Griekenland en Hongarije deze weken maken eens te meer duidelijk hoe nodig dat is.

Schriftlezing: Psalm 85 vrij (Huub Oosterhuis)

Gij hebt uw land begenadigd
ons leven ten goede gekeerd
onze schande bedekt
onze schuld weggedragen
getemd het vuur van uw hartstocht.

Gij keerde U om naar ons toe
Gij legde uw argwaan af.
Roep ons opnieuw tot leven
geef ons vaart, naar U toe.
Liefde, herstel ons in ere.

Buig ons toe naar elkaar
keer onze trage harte
dat wij zonder wantrouwen
ieder mens tegemoet gaan
open en vredelievend.

Laat zo de wereld worden:
kussen van ontferming en trouw
zoenen van recht en vrede –
vrede een zaad in de aarde
gerechtigheid zon aan de hemel

Overvloed staat op de akker
regen valt op zijn tijd
vruchten dragen de bomen
rozen dragen de rotsen:
in zo'n land wil je zijn.
